

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І САДОВО-
ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

Кафедра лісівництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

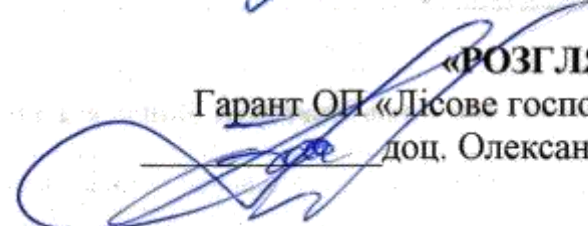
Директор ННІ ЛіСПГ
проф. Роман ВАСИЛИШИН
19.05.2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри лісівництва
протокол №7 від 15.05.2023 р.
Завідувач кафедри, доц.

 Наталія ПУЗРІНА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП «Лісове господарство»
доц. Олександр БАЛА

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МИСЛИВСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА УПРАВЛІННЯ
ДИКОЮ ПРИРОДОЮ»**

Спеціальність: 205 – «Лісове господарство»

Освітня програма: «Лісове господарство»

Навчально-науковий інститут лісового і садово-паркового господарства

Розробник: доцент кафедри лісівництва Білоус В.М., доцент

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни «Мисливське господарство та управління дикою природою»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	
Галузь знань	20 – «Аграрні науки та продовольство»
Спеціальність	205 – «Лісове господарство»
Освітній ступінь	Магістр
Освітня програма	Лісове господарство
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	вибіркова
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів ECTS	4,0
Кількість змістових модулів	2
Форма контролю	залік
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання	
	денна/заочна форма навчання
Рік підготовки	1
Семестр	2
Лекційні заняття	15 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.
Самостійна робота	90 год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання:	
аудиторних	2 год.
самостійної роботи студента	6 год.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Мисливське господарство та управління дикою природою» є оволодіння методами вивчення, сталого управління та збереження мисливських ресурсів, ознайомлення зі світовими тенденціями розвитку та впровадження прогресивного досвіду ведення мисливського господарства. За результатами вивчення дисципліни студент повинен знати: структуру мисливської галузі України; видовий склад мисливської фауни України та основні екологічні групи мисливських тварин; світові тенденції розвитку та прогресивний досвід ведення мисливського господарства; історію та перспективи розвитку мисливського господарства в Україні; лісомисливське районування; біологію, екологію та етологію мисливських тварин; засади організації та розвитку мисливського господарства; типологію і бонітування мисливських угідь; основи управління популяціями мисливських тварин; основи мисливського собаківництва; знаряддя, устаткування, технічне забезпечення сучасного мисливського господарства, мисливську зброю та спорядження мисливця; техніку добування мисливських тварин і способи полювання; способи первинного оброблення продукції мисливства; правила мисливської етики, традиції та ритуали; правила техніки безпеки при проведенні полювань, користуванні та зберіганні мисливської зброї; законодавчі та інші нормативно-правові акти з охорони мисливських угідь та збереження мисливської фауни; основи вольєрного розведення мисливських тварин; методику проведення обліку ресурсів мисливської фауни; способи полювання, техніку добування мисливських тварин; заборонені засоби і способи добування диких тварин; передовий вітчизняний і закордонний досвід щодо ведення мисливського господарства; методи охорони й раціонального використання мисливської фауни, боротьби з браконьєрством.

Навчальна дисципліна забезпечує формування:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі лісового та мисливського господарства або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК): Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 1); Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 2); Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (ЗК 3); Здатність розробляти проекти та управляти ними (ЗК 5); Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт (ЗК 6).

спеціальні фахові компетентності (СК): Здатність критично осмислювати проблеми лісового господарства й дотичні міждисциплінарні проблеми та приймати ефективні рішення щодо їх вирішення (СК 1). Здатність оцінювати регіональні особливості природно-кліматичних умов для організації ефективного лісового господарства, виконання лісами різнопланових функцій та збільшення площ лісів (СК 3); Здатність розробляти та реалізовувати поточні та стратегічні плани розвитку підприємств лісової галузі, беручи до уваги ресурси, ризики, а також економічні, правові та екологічні аспекти (СК 4). Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі лісового господарства у широких або мультидисциплінарних контекстах (СК 5).

Програмні результати навчання (ПРН) ОП:

Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері лісового господарства та є основою для оригінального мислення, забезпечення сталого розвитку та проведення досліджень (РН 1); Приймати ефективні рішення з питань лісового господарства, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати його розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень (РН 3); Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані (РН 4); Здійснювати управління складною діяльністю у сфері лісового господарства та у ширших контекстах, забезпечувати якість, оцінювати ефективність і результативність діяльності (РН 5); Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері лісового господарства з урахуванням доступних ресурсів та ризиків, а також економічних, правових та екологічних аспектів (РН 7); Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань лісового господарства та дотичних проблем до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються (РН 10); Застосовувати сучасні експериментальні та математичні методи, цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач лісового та мисливського господарства (РН 11).

3. Програма та структура навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма / заочна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
Змістовний модуль 1. Мисливське господарство, мисливська фауна та мисливські угіддя						
Тема 1. Історія та розвиток мисливствознавства.	18	2	1	-	-	15
Тема 2. Біологічні, екологічні та етологічні особливості основних представників мисливської фауни.	14	2	2	-	-	10
Тема 3. Мисливські угіддя. Біотехнічні заходи.	14	2	2	-	-	10
Тема 4. Інвентаризація мисливських ресурсів.	13	1	2	-	-	10
Разом за змістовним модулем 1	59	7	7	-	-	45

Змістовний модуль 2. Теоретичні та нормативні особливості полювання						
Тема 5. Мисливське спорядження, мисливські трофеї, мисливське	14	2	2	-	-	10
Тема 6. Охорона мисливських ресурсів.	12	1	1	-	-	10
Тема 7. Раціональне використання мисливських ресурсів.	14	2	2	-	-	10
Тема 8. Управління популяціями копитних тварин у мисливському господарстві.	19	2	2	-	-	15
Разом за змістовним модулем 2	59	7	7	-	-	45
Усього годин	120	15	15	-	-	90

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Визначення оптимальної щільності та чисельності основних видів мисливських тварин	2
2	Облік мисливських звірів і птахів	2
3	Біотехнічні споруди у мисливському господарстві	2
4	Проектування приміщень для утримування диких тварин	2
5	Корми та підгодівля диких тварин в мисливському господарстві	1
6	Типологія та бонітування мисливських угідь	2
7	Мисливська зброя, боєприпаси та спорядження	2
8	Управління популяціями мисливських тварин	2
Разом		15

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
1	Історія розвитку мисливського господарства в Україні	10
2	Біологічні, екологічні та етологічні особливості основних представників мисливської фауни.	15
3	Нормативно-правове регулювання мисливства в Україні	15
4	Особливості полювання на копитних	15
5	Особливості полювання на пернату дичину	10
6	Селекційний відстріл	10
7	Мисливське собаківництво	15
Разом		90

7. Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Біологічна номенклатура. Таксономічні категорії у зоологічній систематиці, їх підпорядкування (вид, рід, родина, ряд, клас, тип).

1. Загальна характеристика класу Ссавці. Систематика, біоекологічна характеристика основних представників лісової теріофауни (ряди):

2. Комахоїдні, Рукокрилі, Гризуни, Зайцеподібні, Хижі, Парнокопитні).

3. Типи та розташування нір та сховищ ссавців, гнізд птахів. Сліди життєдіяльності ссавців і птахів лісу.

4. Лісівниче та загальноекологічне значення лісових тварин. Вплив птахів і ссавців на лісове середовище.
5. Роль птахів і ссавців у розповсюдженні насіння деревних рослин та чагарників. Навести приклади.
6. Роль лісових тварин у стримуванні спалахів чисельності комах-шкідників деревних насаджень. Навести приклади.
7. Пошкодження лісовими тваринами лісових культур, насіння деревних рослин, підросту і підліску.
8. Екологічні групи лісових тварин, їх зв'язок з оточуючим середовищем.
9. Групи ссавців і птахів за типом живлення (рослиноїдні, комахоїдні, хижі, всеїдні), за міграційним статусом (осілі, перелітні, зимові мігранти, кочівні), за типом гніздування (дуплогнізді, кронно-стовбурові, чагарникові, наземногнізді) та їх представники.
10. Особливості просторового розподілу птахів і ссавців у лісах.
11. Вплив лісгосподарської діяльності на лісову фауну.
12. Мисливське значення лісових тварин. Мисливські види.
13. Шляхи охорони тваринного світу. Червона книга України, структура, охоронні категорії. Представники лісової фауни у Червоній книзі України.
14. Законодавство України в галузі збереження тваринного світу.
15. Міжнародні природоохоронні конвенції (Бернська, Боннська, Вашингтонська), механізм їх дії, охоронювані види тварин.
16. Мисливське собаківництво.
17. Полювання на пушного звіра
18. Мисливське спорядження, нормативи та правила користування ним
19. Полювання на пернату дичину
20. Полювання на пушного звіра
21. Полювання на копитних
22. Полювання на хижака
23. Мисливське собаківництво

8. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Біологія лісових звірів і птахів» використовуються словесні (розповідь-пояснення, бесіда, лекція) і наочні (презентація, фото) методи навчання.

9. Форми контролю

Поточний контроль рівня знань студентів здійснюється на практичних і лабораторних заняттях шляхом письмового або усного опитування. Рівень знань студентів після засвоєння тем лекційних занять та виконання практичних, лабораторних і самостійних робіт, які відносяться до змістових модулів оцінюється після написання контрольних робіт. Підсумковою формою контролю є екзамен, який студенти складають після успішного засвоєння теоретичного матеріалу, написання модульних контрольних робіт, виконання усіх практичних, лабораторних і самостійних робіт.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи R HP	Рейтинг з додаткової роботи R DP	Рейтинг штрафний R ШТР	Підсумкова атестація (екзамен)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

$$0,7 \cdot (R^{(1)}_{3M} \cdot K^{(1)}_{3M} + \dots + R_{3M} \cdot K_{3M})$$

$$R_{HP} = \frac{\dots}{n} + R_{DP} - R_{ШТР},$$

КДИС

де $R^{(1)}ЗМ, \dots, RЗМ$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)}ЗМ, \dots, KЗМ$ – кількість кредитів ЄКТС, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

Змістовний модуль №1 (**R1**) „*Різноманіття лісової фауни та лісова теріологія*” складається з двох практичних і трьох лабораторних робіт (оцінюються від 0 до 10 балів за кожну роботу) за які студент може отримати максимум **50** балів, самостійної роботи за яку студент може отримати максимум **10** балів та модульної контрольної роботи, яка оцінюється максимум у **40** балів. За умови успішного складання 1 модуля студент отримує 3,0 кредити ЄКТС (**K1**).

Змістовний модуль №2 (**R2**) „*Лісова орнітологія та охорона тваринного світу*” складається з двох практичних і двох лабораторних робіт (оцінюються від 0 до 10 балів за кожну роботу) за які студент може отримати максимум **40** балів, самостійної роботи за яку студент може отримати максимум **10** балів та модульної контрольної роботи, яка оцінюється максимум у **50** балів. За умови успішного складання 2 модуля студент отримує 3,0 кредити ЄКТС (**K2**).

КДИС = $K^{(1)}ЗМ + \dots + KЗМ$ – кількість кредитів ЄКТС, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

R DP – рейтинг з додаткової роботи;

R ШТР – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)}ЗМ = \dots = KЗМ$. Тоді вона буде мати вигляд:

$$R_{HP} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)}ЗМ + \dots + RЗМ)}{n} + R_{DP} - R_{ШТР}.$$

Рейтинг з додаткової роботи R DP додається до **R HP** і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний R ШТР не перевищує 5 балів і віднімається від **R HP**. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України».

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	Екзаменів	Заліків
90 – 100	Відмінно	Зараховано
74 – 89	Добре	
60 – 73	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **РДИС** (до 100 балів) одержаний рейтинг атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з

навчальної роботи **RHP** (до 70 балів):

$$\mathbf{RDIS} = \mathbf{RHP} + \mathbf{RAT}$$

11. Навчально-методичне забезпечення

1. Тищенко В.М., Гойчук А.Ф. Лісова зоологія. Робоча програма, методичні вказівки та контрольні завдання для студентів заочної форми навчання вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації ОКР «Бакалавр» напрямку «Лісове і садово-паркове господарство». Київ : 2011. 38 с.

2. Електронний навчальний курс: <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/page/view.php?id=325929>

12. Рекомендовані джерела інформації

Базова

1. Бондаренко В. Д. Біотехнія: навч. Посібник. Ч. 1. Львів: ІЗМН, 1998. 200 с.; Ч. 2. Львів: ІЗМН, 2002. 352 с.

2. Бондаренко В. Д., Делеган І. В. Мисливствознавство. К.; РН МКВОб, 1993. 197 с.

3. Гайченко В. А., Царик Й. В. Екологія тварин: Навчальний посібник. Херсон : Олді-плюс, Київ : Ліра-К, 2012. 232 с.

4. Лебедева Н.І., Домніч В.І. Методичні рекомендації до лабораторних робіт зі спецкурсу Біологія мисливських тварин. Запоріжжя: ЗНУ, 2006. 62 с.

5. Лебедева Н.І., Петриненко В.В. Методи обліку мисливських тварин. Конспект лекцій. Запоріжжя: ЗНУ, 2008. 62 с.

6. Лебедева Н.І., Петриченко В.В. Біотехнія. Навчально-методичний посібник до лабораторних робіт. Запоріжжя: ЗНУ, 2008. 90 с.

7. Настанова з упорядкування мисливських угідь. Київ, 2002. 113 с.

8. Новицький Р.О. Мисливствознавство. Методичні вказівки для студентів біологічних спеціальностей університету. К.: ДНУ ім. Олеся Гончара, 2009. 30 с.

9. Новицький Р.О., Домніч В.І. Основи мисливствознавства: Навч. посібник. Д.: Артлогос, 2011. 72 с.

10. Петриченко В.В., Лебедева Н.І., Карташова Я.М. Типологія мисливських угідь. Навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2009. 110 с.

Додаткова

1. Гандзюра В. П. Екологія. К., 2002. 85 с.

2. Глушков М. В. Лось. Экология и управление популяциями. Киров, 2001. 318 с.

3. Гузій А.І., Поліщук О.Є. Методичні вказівки до розробки дипломного проекту «Лісове мисливствознавство». Житомир, 2005. 96 с.

4. Делеган І. В., Делеган І. І., Делеган І. І. Біологія лісових птахів і звірів. Львів: Поллі, 2005. 600 с.

5. Делеган І. В., Чернявський М. В., Феннич В. С. Перспективи розвитку мисливського господарства в Закарпатті (Практичні рекомендації щодо розвитку мисливського господарства при запровадженні багатофункціонального, наближеного до природи ведення лісового господарства). Івано-Франківськ: Фоліант, 2007. 158 с.

6. Корж О. П. Етологія тварин: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2011. 236 с.

7. Потіш Л.А. Птахи Закарпатської області (анотований список). Львів, 2009. 124 с.

8. Потіш Л.А., Фаринець С.І. Навчально-польова практика з зоології: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2013. 120 с.

9. Фауна України: охоронні категорії. Довідник / О. Годлевська, І. Парникоза, В. Різун, Г. Фесенко, Ю. Куцоконь, І. Загороднюк, М. Шевченко, Д. Іноземцева. Видання друге, перероблене та доповнене. Київ, 2010. 80 с.

10. Хоєцький П.Б. Вплив кліматичних чинників на чисельність мисливських звірів. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.15. С 239-244.

11. Царик Й.В., Яворський І.П., Шидловський І.В. Хребетні тварини західних областей України. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 52 с. 5.

Інтернет-джерела

1. Законодавство України [Електронний ресурс] – <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Закону України «Про мисливське господарство та полювання» від 7 лютого 2017 року N 1832-VIII. – Режим доступу - http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T001478.html

3. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського [Електроннийресурс] – <http://www.nbuv.gov.ua>.

4. Український портал мисливця [Електронний ресурс] – <http://www.hunters.com.ua/blog/pomogaya-prirode>

5. Український сервер мисливця – <http://www.uahunter.com.ua>

6. Урядовий портал [Електронний ресурс] – <http://www.kmu.gov.ua/control/>